

Marko Uršič
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

»Nesrečna zavest« v Kierkegaardovem *Dnevniku zapeljivca*

Antoine Watteau, Zapeljivec, 1712

Søren Kierkegaard: *Dnevnik zapeljivca*,
v knjigi *Ali–ali*, prev. Primož Repar, Ljubljana, 2003
(odlomki):

»S pomočjo svoje duhovne nadarjenosti je [Johannes] znal privabiti dekle, jo navezati nase, ne da bi si pri tem v strožjem smislu prizadeval, da bi jo osvojil. Lahko si zamislim, kako je znal dekle pripeljati do najvišje točke, ko je bil prepričan, da bo pripravljena žrtvovati vse. Če je zadeva prišla tako daleč, tedaj je prekinil z njo in se ji sploh ni več približal, niti izustil kakšne besede o ljubezni, niti izpovedal čustva ali dal kakšne obljube. [...] Posamezniki so bili zanj le dražilo, odvrigel jih je s sebe, kot drevesa odvržejo listje – pomlajeval se je, listje pa je venelo.«
(str. 219-20)

- »Komaj se še spoznam. Moja duša vre kakor razburkano morje v viharju strasti. Če bi kdo drug mogel videti mojo dušo v tem stanju, bi bila zanj videti kakor skif, zarit s svojo konico v ocean, kot če bi v tem grozljivem trenutku zavzel smer navzdol v globino brezna. Ne vidi, da zgoraj z jambora opazuje mornar. Razbesnite se, divje moči, razbesnite se, strastne moči, celo če se vaš val zapeni do oblakov, se ne boste mogle dvigniti tako visoko nad mojo glavo; ostajam miren kot Kralj stene« (*ibid.*, 232).

- »Jaz sem estetik, erotik, ki je doumel bit ljubezni, njeno bistvo, ki verjame v ljubezen, jo pozna iz temeljev in zase zadrži le osebno mnenje, da vsaka ljubezenska zgodba traja največ pol leta in da je vsako razmerje končano, čim smo okusili vrhunec užitka. Vse to vem, hkrati pa tudi vem, da je najvišji užitek, ki si ga lahko zamislimo, biti ljubljene, ljubljene bolj od vsega na svetu. Upesniti se v dekle je umetnost, izpesniti se pa mojstrstvo. Vendar je slednje bistveno odvisno od prvega« (*ibid.*, 264).

- »Ko jo bom pripeljal do tega, da bo razumela, kaj pomeni ljubiti in kaj pomeni ljubiti mene, potem bo zaroka sama po sebi razpadla kot nepopolna oblika in ona bo moja. Drugi se zaročijo takrat, ko pridejo do te točke, kar je dober obet za dolgočasen zakon za vso večnost. No, to je njihov problem« (*ibid.*, 270).

- »... zdaj je konec in nikdar več je ne želim videti. Ko je dekle enkrat dalo vse, tedaj je oslabela, tedaj je izgubila vse; kajti za moškega je nedolžnost negativni moment, za žensko pa vrednost njene biti. [...] Ne želim obnavljati v spominu svojega razmerja z njo; prenehala mi je dišati [...] Ljubil sem jo, toda od zdaj naprej ona ne more več zaposliti moje duše. Če bi bil bog, bi storil zanjo to, kar je Neptun storil za neko nimfo – jo spremenil v moškega« (*ibid.*, 320–21).

- »Kaj je pesnik? Nesrečen človek, ki skriva globoke bolečine v svojem srcu, katerega ustnice pa so ustvarjene tako, da se glasita vzdih in krik, kadar se prelivata čeznje, kakor očarljiva glasba« (*ibid.*, str. 19).
- »In ljudje se gnetejo okrog pesnika in mu pravijo: le spet zapoj – to se pravi, nove bolečine naj trpinčijo tvojo dušo, tvoje ustnice pa naj ostanejo takšne, kakršne so bile poprej; kajti krik bi nas samo vznemirjal, glasba pa je prijetna« (*ibid.*).

- »Pravijo, da je nekje v Angliji grob, ki se ne odlikuje po veličastnem spomeniku ali otožni okolici, ampak po majhnem napisu – »Najnesrečnejši«. Nekdo je moral odpreti grob, toda nobene sledi trupla ni našel. Kaj nas bolj osupne, da ni našel trupla ali odpiranje groba? Čudno, prav res, da se najde človek, ki si vzame čas, da bi ugotovil, ali kdo leži v grobu« (*ibid.*, 157).

Hegel v *Fenomenologiji duha* (§ 214)

o “nesrečni zavesti” <*unglückliches Bewußtsein*> :

»Ta *nesrečna*, v sebi razdvojena zavest mora torej, ker je to oporečje <*Widerspruch* [protislovje]> njenega bistva sebi *ena* zavest, v tej eni zavesti imeti tudi drugo in tako iz vsake spet neposredno biti izgnana, vtem ko meni, da je prišla do zmage in do spokoja enotnosti. Njena resnična vrnitev v samo sebe ali njena sprava <*Versöhnung*> s samo seboj bo predočila dojem <*Begriff* [›zapopadek«, pojem]> duha, ki je oživel in stopil v eksistenco, ker je na njem že to, da je kot *ena* nedeljena zavest nekaj podvojenega: sama *je* zrenje enega samozavedanja v drugo, in ona sama *je* ti obe, in enotnost obeh ji je tudi bistvo; toda ona *za sebe* si še ni to bistvo samo, še ne enotnost obeh.«
(slov. prev. Božidar Debenjak, str. 115).

Albert Camus o Kierkegaardu,
iz knjige *Mit o Sizifu. Esej o absurdnem*:

»Med vsemi [misleci absurda] nas morda najbolj prevzema Kierkegaard, vsaj z delom svojega bivanja, saj absurdnosti ni samo odkril, temveč jo je živel. [...] Kot pravi don Juan spoznavanja je pomnoževal psevdonime in protislovja in je napisal *Spodbudne govore* hkrati s priročnikom ciničnega spiritualizma, *Zapeljivčevim dnevnikom*. Kierkegaard zavrača vsako tolažbo, vsako moralo in pomirjajoča načela. Bolečine, ki mu jo povzroča trn v srcu, ne poskuša ublažiti. [...] Ta obraz, ki je hkrati nežen in posmehljiv, te šale, ki jim sledi krik iz dna duše, to je absurdni duh sam v spoprijemanju z resničnostjo, ki ga presega.« (slov. prev. Janez Gradišnik, str. 40).

Hvala za vašo pozornost!